

Ткаченко Н.О., мнс НТБ ДонНТУ, Донецьк

[nsot@library.dgtu.donetsk.ua](mailto:nsot@library.dgtu.donetsk.ua)

## **E-archive DonNTU: досвід Донецького національного технічного університету**

*Анотація. Стаття описує досвід Донецького національного технічного університету зі створення університетської репозитарію E-archive DonNTU. Наведені основні проблеми, досягнення та плани на майбутнє.*

*Ключові слова: репозитарій, ДонНТУ, E-LibUkr, відкритий доступ, D-Space*

Поряд з освітньою діяльністю, проведення наукових досліджень відіграє важливу роль для університетської спільноти. Представлення своїх результатів світовій науковій спільноті має велике значення для кожного університету. Саме тому, головним помічником у цьому для багатьох організацій виступив рух «відкритого доступу», що був організований у 2003 році. Отримавши суттєву підтримку з боку, як окремих вчених, так і світових наукових інституцій, цей рух почав розповсюджуватися світом. Україна приєдналася до нього у 2009 році, розпочавши на базі трьох університетів проект E-LibUkr «Електронна бібліотека: Створення центрів знань в університетах України».

Переваги цього проекту для університетів були очевидними, тому у вересні 2009 року Донецький національний технічний університет став одним з його учасників. Для підтримки відкритого доступу на базі університетів-учасників почали створюватися архіви відкритого доступу. ДонНТУ розпочав роботу над організацією архіву (E-archive DonNTU). у січні 2010 року. Вирішення організаційних та технічних питань взяла на себе бібліотека.

Первинним завданням співробітників бібліотеки стала розробка проекту-положення про архів, що обумовить мету, завдання архіву, принципи та політики його роботи. Головною метою репозитарію ДонНТУ визначено

довгострокове зберігання, накопичення та доступ до матеріалів наукових досліджень та навчально-методичних документів ДонНТУ і, таким чином, сприяння розвитку науки в Україні.

Другим кроком став вибір програмного забезпечення на якому E-archive DonNTU буде функціонувати. Проаналізувавши можливості існуючого ПЗ, порівнявши між собою вільне та комерційне ПЗ, за допомогою консультацій інших учасників проекту вибір було зроблено на користь ПЗ з відкритим кодом, а саме D-Space 1.5. До головних переваг цього ПЗ можна віднести:

- 1) відкритий код, який можна змінювати або доповнювати відповідно до своїх потреб;
- 2) безкоштовність;
- 3) популярність у світі.

D-Space було обрано ще й тому, що майже 80 % українських архівів функціонують на цьому ПЗ.

Наступним етапом розвитку архіву ДонНТУ було вирішення кола організаційних та технічних питань.

Початковим завданням став вибір структури E-archive DonNTU. Для зручності користувачів була обрана ієрархічна структура архіву. В якості фондів виступають факультети університету, бібліотека та наукові підрозділи, що входять до складу ДонНТУ. Всі фонди поділяються на підфонди, що представлені кафедрами університету. Кожний підфонд містить свої колекції, що створюються відповідно до потреб кожного факультету.

Визначення видів документів, що розміщуються в архіві стало немаловажним завданням співробітників університету. В репозитарії розміщуються наукові статті та презентації вчених нашого університету, навчально-методичні матеріали кафедр, покажчики, монографії, збірки конференцій, матеріали профспілкової організації ДонНТУ та загальні матеріали факультетів.

Для швидкого та якісного наповнення архіву було прийнято рішення про призначення на кожному факультеті або кафедрі відповідального за свої

колекції. Координатори від кафедр/факультетів мають права на занесення та видалення матеріалів, створення нових колекцій та призначення відповідних прав іншим співробітникам для самоархівування матеріалів. На протязі 2011 року адміністраторами репозитарію ДонНТУ підтримувався зв'язок з відповідальними за архів, надавалися консультації по роботі з архівом, проводилися тренінги, індивідуальні та групові заняття зі співробітниками університету. Проведення такого роду робіт відзначилося позитивними результатами, серед яких можна зазначити: активне заповнення архіву матеріалами, корегування невірних даних, а, головне, просування ідеї самоархівування, тобто надання прав координаторами кафедр своїм колегам для занесення власних матеріалів.

Але вирішальним кроком у напрямку активного наповнення архіву ДонНТУ став підписаний ректором наказ у червні 2011 року «Про розвиток електронного архіву університету E-archive DonNTU», що стосується обов'язкового розміщення своїх робіт (шляхом самоархівування) в електронному архіві усіма дослідниками, викладачами ДонНТУ.

Окрім організаційних, виникало багато технічних питань щодо організації роботи архіву, які доводилося вирішувати власними силами або в ході обговорень з учасниками проекту E-LibUkr. Важкими для вирішення проблемами для нашого університету виявилися: формування вірного посилання на документ, реєстрація в архіві будь-якого користувача, формування вірної статистики архіву. Після вивчення проблеми у травні 2011 року прийнято рішення перейти на версію D-Space 1.7, що має більше можливостей.

Вирішення такого кола завдань позитивно відобразилося на статистиці репозитарію. Кожного дня архів поповнюється новими матеріалами, на середину квітня 2012 року в архіві розміщено більше 10 000 робіт. Ці матеріали включають наукові статті та презентації співробітників ДонНТУ, монографії, матеріали конференцій, навчально-методичні матеріали та покажчики.

Зростаюча з кожним місяцем статистика переглядів та кількості пошуків в архіві також вказує на вірно обраний напрямок організації університетського репозитарію. За період функціонування архіву більш ніж 1000000 переглядів з різних країн світу, серед яких Україна, Росія, Германія, США, Польща та Казахстан.

Items Archived	10,011
Bitstream Views	403,791
Item Views	298,563
Collection Views	676,851
Community Views	1,026,270
User Logins	5,425
Searches Performed	14,982
Licence Rejections	0
OAI Requests	11,843

Рис. 1 - Статистика переглядів Е-архіву ДонНТУ

Для зростання цитованості наших авторів та приєднання нашого архіву до світових інформаційних ресурсів репозитарій ДонНТУ зареєстровано у відомих директоріях відкритого доступу DOAR (The Directory of Open Access Repositories) та ROAR (Registry of Open Access Repositories), а також у першому українському харвестері - OAI харвестер, який забезпечує глобальний пошук. У березні 2012 року університет приєднався до проекту ROARMAP, де було зареєстровано політику обов'язкового самоархівування вченими своїх робіт.

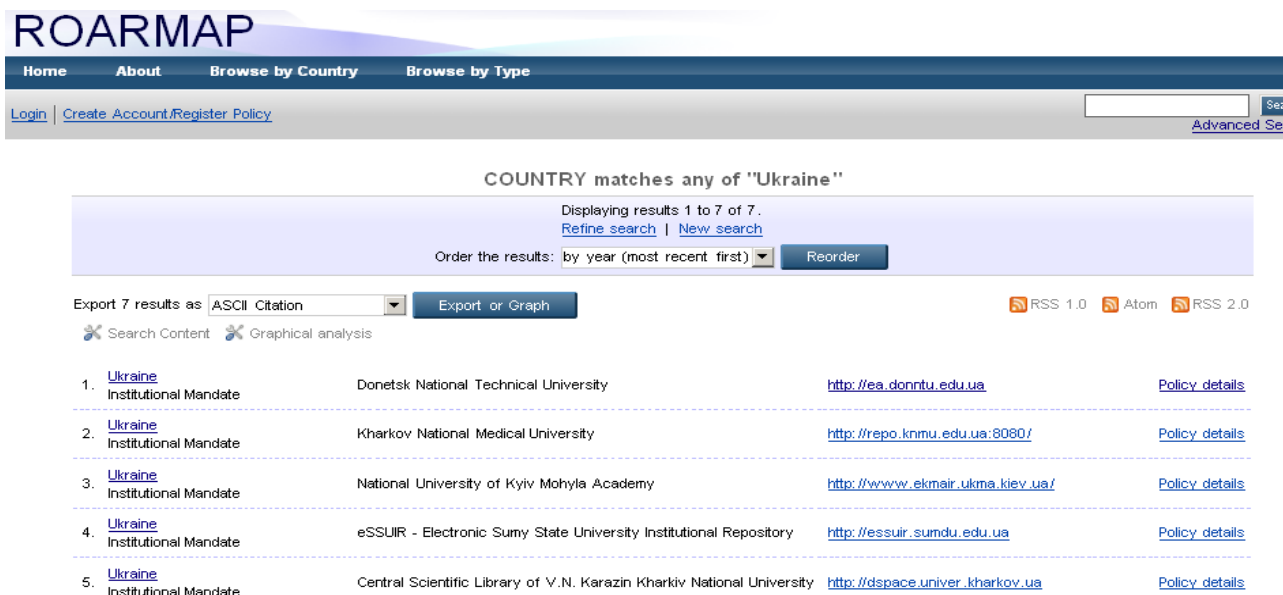


Рис. 2 – статистика українських політик, зареєстрованих у ROARMAP

Для підтримки ідеї відкритого доступу та розвитку університетського репозитарію співробітниками бібліотека продовжує проводити тренінги та семінари з роз'ясненням можливостей та переваг архіву, надаються індивідуальні консультації співробітникам університету. Важливою подією стала сторінка присвячена електронному архіву ДонНТУ, що створена у січні 2012 в українській Вікіпедії ([http://uk.wikipedia.org/wiki/Електронний\\_архів\\_ДонНТУ](http://uk.wikipedia.org/wiki/Електронний_архів_ДонНТУ)).

Другий етап можна вважати завершеним, структуру архіву визначено, призначені координатори від кафедр/факультетів, проведено ряд тренінгів та семінарів, кожного дня архів поповнюється новими матеріалами. Саме тому, на сьогоднішній день основна увага спрямована на наступний етап розвитку репозитарію ДонНТУ, а саме на контроль заповнення метаданих матеріалу.

Як відомо, основним об'єктом аналізу для пошукових систем виступають саме метадані, що описують будь-який матеріал. Обробляючи такі дані, як автор, назва, ключові слова та анотації світові пошукові системи Google, Yandex та інші видають найбільш релевантні результати користувачеві. Тому для підвищення університетського архіву ДонНТУ у рейтингових позиціях світових пошукових систем прийнято рішення про редагування невірних метаданих. На наступний рік працівниками бібліотеки разом з координаторами кафедр/факультетів вже заплановано ряд заходів:

- 1) проведення тренінгів та семінар з працівниками університету, присвячених коректному заповненню метаданих;
- 2) редагування невірних матеріалів: додавання ключових слів та анотацій на різних мовах;
- 3) включення архіву ДонНТУ до міжнародного рейтингу репозитаріїв Webometrics та постійне підвищення позицій у ньому;
- 4) перехід на нову версію D-Space та технічна підтримка архіву

Бібліографічний список:

1. Воропаєва, В.Я., Університетський Інтернет ресурс – інформаційний портал чи електронний репозитарій? / В.Я. Воропаєва, О.Я. Анопрієнко, Г.О. Петрова // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції "Діяльність бібліотек ВНЗ у світлі модернізації вищої освіти", м. Севастополь, 19 - 21 травня 2009 р. // Севастополь: Вид-во СевНТУ, 2009. - С. 69 - 71.
2. Ткаченко, Н.А. Возможности университетского репозитария для представления научных достижений ученых ДонНТУ в мировом информационном пространстве / Н. А. Ткаченко // Сучасна бібліотека в інноваційному освітньому просторі: матеріали наук.-практ. конф., м. Луганськ, 17 - 18 берез. 2011 р. / ред. кол. : Ж. В. Марфіна, О.В. Бикова, К.О. Шарамет. – Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. - С.192 – 197.
3. Ярошенко, Т.О «Проект «Електронна бібліотека: центри знань в університетах України» - інновації через співробітництво» / Т.О. Ярошенко.// Бібліотечний Вісник. – 2009. - № 3. – С. 3 – 5.